

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

อนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993 (The Convention on the prohibition of the development, production, stockpiling and use of chemical weapons and on their destruction) หรือที่เรียกโดยย่อว่า อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี (Chemical Weapons Convention) นับเป็นอนุสัญญาฯ ฉบับแรกที่มีการห้าม และกลไกในการตรวจสอบการห้ามอาวุธเคมี (Chemical Weapons) ซึ่งถือว่าเป็นอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูง (Weapons of Mass Destruction) ชนิดหนึ่งที่สมบูรณ์แบบที่สุด สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ ดังกล่าวคือ ห้ามพัฒนา ผลิต จัดหา สะสม โอน และใช้อาวุธเคมี และรวมถึงมาตรการในการทำลายอาวุธเคมีชนิดต่างๆ ได้แก่ อาวุธเคมี (Chemical Weapons), อาวุธเคมีเก่า (Old Chemical Weapons) และอาวุธเคมีที่ถูกทิ้ง (Abandoned Chemical Weapons) ซึ่งเป็นมาตรการป้องกันการนำมาใช้ต่อไปในอนาคต โดยรัฐภาคีทั้งหลายได้ยืนยันคำมั่นสัญญาของตนตามวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของอนุสัญญาซึ่งตราไว้ในอารัมภบท และในข้อบทของอนุสัญญาที่จะให้มีการลดอาวุธโดยสันติวิธีภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศอย่างเข้มงวดและมีประสิทธิผล โดยอนุสัญญาฯ มีเจตนาในเรื่องลดการสะสมและลดการผลิตอาวุธเคมีของรัฐภาคีซึ่งเป็นมาตรฐานใหม่ในการลดอาวุธภายใต้การควบคุมระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัดตามจุดมุ่งหมายในการไม่แพร่กระจายของอาวุธ (Non-proliferation) และการสร้างความเชื่อมั่นในบรรดารัฐภาคีเพราะมีระบบการตรวจพิสูจน์ยืนยันระหว่างประเทศซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการตรวจสอบว่ารัฐภาคีได้มีการปฏิบัติตามพันธกรณีจริงหรือไม่ และจัดให้มีการส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศในการใช้สารเคมีในทางสันติ (International cooperation and assistance in the peaceful use of chemistry) มีการดำเนินการเรื่องพัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติ ซึ่งรัฐภาคีทั้งหลายยืนยันคำมั่นสัญญาของตนที่จะดำเนินการตามพันธกรณีของตนภายใต้บทบัญญัติทั้งหลายของอนุสัญญา และคำมั่นที่จะดำเนินการอย่างเต็มที่ มีประสิทธิภาพ และโดยไม่เลือกปฏิบัติ (Non-discriminatory) ซึ่งจะสร้างความเชื่อมั่นในบรรดารัฐภาคีและระหว่างรัฐภาคีกับสำนักงานเลขาธิการฯ มีการยกระดับเรื่องสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ (International peace and security) และนอกจากนี้ยังตระหนักถึงความเป็นสากลของอนุสัญญา (Universality of the convention) ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของอนุสัญญาในการห้ามอาวุธเคมี

โดยอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี (Chemical Weapons Convention) มีองค์การห้ามอาวุธเคมี (The Organisation for the Prohibition of Chemical Weapons : OPCW) เป็นองค์การระหว่างประเทศที่ทำหน้าที่ให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหมายของอนุสัญญาฯ และเพื่อเป็นการประกันว่าจะสามารถปฏิบัติให้เป็นที่ไปตามบทบัญญัติของอนุสัญญา รวมถึงในกรณีการพิสูจน์ยืนยันระหว่างประเทศเกี่ยวกับการปฏิบัติตามอนุสัญญา และเป็นเวทีสำหรับการปรึกษาหารือและความร่วมมือระหว่างบรรดารัฐภาคี ซึ่งองค์การฯ จะมีเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในการปฏิบัติหน้าที่ในอาณาเขตและสถานที่อื่นใดภายใต้เขตอำนาจหรือการควบคุมของรัฐภาคี

อนุสัญญาฯ กำหนดห้ามรัฐภาคี พัฒนา ผลิต จัดหา สะสม โอน และใช้อาวุธเคมี และรวมถึงมาตรการในการทำลายอาวุธ โดยกำหนดให้รัฐภาคีต้องจัดการกับบรรดาสารเคมีพิษต่างๆ (Toxic Chemicals) ซึ่งได้ระบุไว้ ตามหลักไม่แพร่กระจาย (Non-proliferation) ซึ่งในการดำเนินการเกี่ยวกับการไม่แพร่กระจายสารเคมีนั้น แบ่งออกเป็น 3 ประการด้วยกัน คือ การจำกัด การทำคำประกาศ และการทำลาย

ประการแรก การจำกัด ได้แก่การจำกัดการผลิต และการจำกัดการโยกย้าย เมื่อมีการจำกัดการผลิตสารเคมีรายการที่ 1 (Schedule 1) ดังนั้นรัฐภาคีอาจดำเนินการผลิตสารเคมีรายการ 1 ได้เพียงสองแห่งเท่านั้น คือ สถานที่ผลิตเดี่ยวขนาดเล็ก (single small - scale facility) และสถานที่ผลิตอื่นๆ (other facilities) และการจำกัดการโยกย้ายเพื่อยับยั้งการแพร่หลายของอาวุธเคมีไปยังชาติต่างๆ อนุสัญญาฯ จึงได้จำกัดการโยกย้ายสารเคมีที่ใช้ประโยชน์ได้สองทาง (dual - use chemicals) โดยการโยกย้ายสารเคมีพิษ (toxic chemicals) หรือสารที่ใช้ผลิตสารเคมีพิษใดๆ (precursors) ระหว่างรัฐภาคีด้วยกันนั้นจะต้องมีขึ้นเพื่อจุดมุ่งหมายที่ไม่ได้ห้ามไว้ตามอนุสัญญาฯ โดยรัฐภาคีมีหน้าที่ในเรื่องเกี่ยวกับการโยกย้ายรายการสารเคมี กล่าวคือ จะต้องไม่ช่วยเหลือ ส่งเสริมหรือจูงใจโดยวิธีใดก็ตามเพื่อให้ผู้ใดกระทำการใดที่ห้ามรัฐภาคีไว้ภายใต้อนุสัญญานี้, จะต้องรับเอามาตรการที่จำเป็นเพื่อประกันว่าสารเคมีพิษและสารที่ใช้ในการผลิตสารเคมีพิษได้รับการพัฒนา ผลิต ได้มาโดยวิธีอื่น จัดเก็บ โอน หรือใช้ภายในอาณาเขตของตนหรือ ณ ที่ใด ภายใต้เขตอำนาจหรือการควบคุมของตนเพื่อความมุ่งประสงค์ที่ไม่ได้ห้ามไว้ภายใต้อนุสัญญาฯ, รับว่าจะทบทวนข้อบังคับแห่งชาติในเรื่องการค้าสารเคมีเพื่อปรับให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และเจตนารมณ์ของอนุสัญญาฯ และขยายขอบเขตการห้ามและจำกัดการโยกย้ายสารเคมี โดยการออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาต่อบุคคลที่กระทำผิด สำหรับสารเคมีรายการที่ 2 (Schedule 2) จะต้องถูกโยกย้ายไปยังหรือได้รับจากบรรดารัฐภาคีด้วยกันเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามพันธกรณีนี้จะมีผล 3 ปีหลังจากที่อนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้ ส่วนสารเคมีรายการที่ 3 (Schedule 3) ไม่อยู่ภายใต้การควบคุมการส่งออกดังเช่นสารเคมีรายการที่ 1 และ 2 แต่เมื่อมีการโยกย้ายสารเคมีรายการที่ 3 ไปยังบรรดารัฐที่ไม่ได้เป็นภาคี รัฐเหล่า

นั้นจะต้องวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อทำให้มั่นใจว่าสารเคมีเหล่านั้นจะต้องถูกนำไปใช้เฉพาะความมุ่งหมายที่ไม่ได้ห้ามไว้

ประการที่สอง รัฐบาลจะต้องจัดทำคำประกาศ (declarations) เกี่ยวกับอาวุธเคมี (Chemical Weapons), อาวุธเคมีเก่า (Old Chemical Weapons), อาวุธเคมีที่ถูกละทิ้ง (Abandoned Chemical Weapons), สถานที่ผลิตอาวุธเคมีสถานที่ผลิตอื่นๆ (Chemical Weapons Production Facility), สารควบคุมการจลาจล (Riot Control Agents) และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับอาวุธเคมีไปยังองค์การห้ามอาวุธเคมี (OPCW) ตามข้อ 3 ของอนุสัญญาฯ และทำคำประกาศสำหรับกิจกรรมที่ไม่ได้ห้ามไว้ภายใต้อนุสัญญานี้ตามข้อ 6 และภาคผนวกการสารเคมี (The Chemical Annex) และภาคผนวกว่าด้วยการพิสูจน์ยืนยัน (The Verification Annex) ซึ่งรวมถึงคำประกาศครั้งแรก (initial declaration) และคำประกาศประจำปี (annual declarations) ด้วย

ประการสุดท้าย พันธกรณีในการทำลาย ซึ่งได้แก่ การทำลายอาวุธเคมี (Chemical Weapons), อาวุธเคมีเก่า (Old Chemical Weapons), อาวุธเคมีที่ถูกละทิ้ง (Abandoned Chemical Weapons) และสถานที่ผลิตอาวุธเคมี (Chemical Weapons Production Facility) รัฐบาลที่มีอาวุธเหล่านี้จะต้องทำลายทั้งหมดโดยต้องดำเนินการทำลายให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ซึ่งหลักในการทำลายอาวุธเคมีนั้นจะปรากฏในข้อ 4 และภาคผนวกว่าด้วยการพิสูจน์ยืนยัน ภาค 4 (เอ) โดยภายใต้ข้อ 4 วรรค 6 กำหนดให้รัฐบาลมีหน้าที่ทำลายอาวุธเคมีทั้งหมดซึ่งต้องดำเนินการตามภาคผนวกว่าด้วยการพิสูจน์ยืนยัน และสอดคล้องกับอัตราส่วนและลำดับในการทำลาย

นอกจากนี้ อนุสัญญาฯ ยังมีกลไกในการตรวจสอบการห้ามอาวุธเคมีได้แก่ การตรวจพิสูจน์ยืนยัน (Verification) ซึ่งมี 4 ชนิดด้วยกัน ได้แก่ 1.) การพิสูจน์ยืนยันอาวุธเคมีอย่างเป็นระบบและสถานที่ผลิตเหล่านั้น ตลอดจนจนการตรวจ ณ สถานที่และการติดตามผลด้วยเครื่องมือ ณ สถานที่ (on-site inspections) 2.) การตรวจประจำของสถานที่ (routine inspection) 3.) การตรวจตามคำกล่าวหา (challenge inspections) และ 4.) การสืบสวนกรณีการใช้อาวุธเคมีตามที่ถูกร้องกล่าวหา (Investigations in cases of alleged use of chemicals weapons)

ส่วนเรื่องความร่วมมือและความช่วยเหลือระหว่างประเทศตามอนุสัญญาฯ นั้นแบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ 1.) จัดให้มีความร่วมมือและความช่วยเหลือแก่รัฐภาคีกรณีตกเป็นเหยื่อจากอาวุธเคมี 2.) ส่งเสริมการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในการใช้สารเคมีในทางสันติและให้ความร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และ 3.) สนับสนุนหน่วยงานระดับชาติของรัฐบาลในการปฏิบัติตามอนุสัญญาในระดับชาติ ตามข้อ 7 วรรค 4 ของ

อนุสัญญาฯ ซึ่งรัฐภาคีจะต้องกำหนดหรือจัดตั้งหน่วยงานระดับชาติ (National Authority) เพื่อเป็นศูนย์ประสานงานแห่งชาติ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานระหว่างรัฐภาคีนั้นกับองค์กรฯ หรือกับรัฐภาคีอื่น รวมทั้งให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายในการร่างบทบัญญัติเพื่อดำเนินการตามอนุสัญญาฯ รวมทั้งการประกาศใช้กฎหมายที่มีโทษทางอาญา

อนุสัญญาฯ มีการคุ้มครองข้อสนเทศที่เป็นความลับซึ่งเป็นมาตรการที่จะประกันว่าผลประโยชน์ของรัฐภาคีเกี่ยวกับข้อสนเทศที่เป็นความลับจะได้รับความคุ้มครองและจะสอดคล้องกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากการเป็นภาคีของอนุสัญญาฯ เนื่องจากอนุสัญญาฯ กำหนดพันธกรณีให้รัฐภาคีทำคำประกาศต่างๆ (declarations) และได้รับการตรวจ ณ สถานที่ต่างๆ (on-site inspections) ในดินแดนของตน ดังนั้นเพื่อความจำเป็นในการคุ้มครองข้อสนเทศที่เป็นความลับ อนุสัญญาฯ จึงต้องมีมาตรการนี้ขึ้นมา ซึ่งจะทำให้รัฐภาคีเปิดเผยข้อมูลอย่างเต็มที่และมีความโปร่งใสในการจัดการกับข้อสนเทศเหล่านั้น

การระงับข้อพิพาทที่อาจเกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ (applications) หรือการตีความ (interpretation) อนุสัญญาฯ นั้น มีข้อกำหนดว่าให้ระงับตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับอนุสัญญาฯ นี้ และโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติ ดังนั้นหากมีข้อพิพาทที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการใช้ (applications) หรือการตีความ (interpretation) อนุสัญญาฯ จะต้องระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นตามบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ และจะต้องทำโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติที่เกี่ยวกับการระงับข้อพิพาท ซึ่งได้แก่ การเจรจา (negotiation), การไต่สวน (enquiry), การไกล่เกลี่ย (mediation), การประนีประนอม (conciliation), อนุญาโตตุลาการ (arbitration), กระบวนการทางศาล (judicial settlement), การอาศัยกระบวนการตัวแทนหรือความตกลงส่วนภูมิภาค (resort to regional agencies or arrangements) หรือสันติวิธีอื่นๆ ที่คู่กรณีเลือก (or other peaceful means of their own choices) อย่างไรก็ตาม การระงับข้อพิพาทตามข้อ 14 ของอนุสัญญาฯ นี้ จะไม่ใช้กับกรณีการปรึกษาหารือ ความร่วมมือ และการค้นหาข้อเท็จจริงตามข้อ 9 ของอนุสัญญาฯ หรือบทบัญญัติเกี่ยวกับมาตรการเพื่อแก้ไขสถานการณ์และเพื่อประกันให้มีการปฏิบัติตามรวมทั้งวิธีการบังคับตามข้อ 12 ของอนุสัญญาฯ

การแก้ไขสถานการณ์และประกันให้มีการปฏิบัติตามรวมถึงวิธีการบังคับนั้น อนุสัญญาฯ กำหนดให้ที่ประชุม (conference) มีอำนาจที่จะใช้มาตรการในเรื่องนี้แต่เพียงผู้เดียว และหากมีสถานการณ์ใดที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ที่ประชุมจะสามารถใช้มาตรการที่จำเป็นเพื่อแก้ไขและพลิกฟื้นสถานการณ์ที่เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ ทั้งนี้การตัดสินใจจะต้องคำนึงถึงข้อมูลและข้อเสนอแนะที่คณะมนตรีบริหารเสนอ ซึ่งอาจมาจากการประชุมสามัญประ

จำปีหรือการประชุมสมัชชาวิสามัญก็ได้การใช้มาตรการร่วมกันโดยสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศตามหมวด 7 ของกฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งกำหนดให้คณะมนตรีความมั่นคงสามารถกำหนดว่าการกระทำใดเป็นการกระทำที่คุกคามต่อสันติภาพ การละเมิดสันติภาพ และการกระทำการรุกราน โดยสามารถดำเนินการบีบบังคับต่อรัฐผู้กระทำการคุกคามต่อสันติภาพได้ซึ่งมาตรการบีบบังคับดังกล่าวนี้แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ คือมาตรการบีบบังคับโดยไม่ใช้กำลังทางทหาร และมาตรการบีบบังคับโดยใช้กำลังทางทหาร

อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 1997 ในปัจจุบันมีสมาชิกถึง 161 ประเทศแต่มีจำนวนถึง 33 ประเทศที่ไม่ได้เป็นภาคีและในจำนวนนี้มีเพียง 21 ประเทศที่ลงนาม โดยที่เหลืออีก 12 ประเทศยังไม่ได้ลงนามหรือให้สัตยาบัน ซึ่งครอบคลุมประชากรประมาณร้อยละ 90 ของประชากรโลก กลุ่มถึงอุตสาหกรรมเคมีประมาณร้อยละ 98 ของอุตสาหกรรมเคมีทั้งหมดและมีการทำลายอาวุธเคมีแล้วเสร็จประมาณร้อยละ 10 ของปริมาณทั้งหมดที่ต้องทำลาย นับว่าเป็นอนุสัญญานับหนึ่งที่ประสบความสำเร็จ แม้จะมีปัญหาความล่าช้าในการทำลายอาวุธเคมีโดยเฉพาะในรัสเซียและสหรัฐอเมริกา และปัญหาการขาดแคลนเงินทุนก็ตาม

ประเทศไทยเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2545 โดยประเทศไทยมีข้อผูกพันที่จะต้องปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของอนุสัญญาฯ ที่จะไม่พัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี หรือไอออนอาวุธเคมีไปให้ประเทศอื่นไม่ว่าโดยตรงหรือโดยอ้อม และจะต้องไม่สนับสนุนให้บุคคลใดทำกิจกรรมที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาฯ รวมทั้งจะต้องออกกฎหมายที่มีโทษทางอาญาเพื่อใช้บังคับกับบุคคลธรรมดาและนิติบุคคลที่อยู่ในอาณาเขตหรือเขตอำนาจของรัฐภาคีที่กระทำการละเมิดมาตรการดังกล่าว และให้ขยายขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมถึงการกระทำที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาฯ ของบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติของรัฐภาคีซึ่งกระทำนอกอาณาเขตของรัฐภาคีด้วย นอกจากนี้จะต้องกำหนดหรือจัดตั้งหน่วยงานระดับชาติเพื่อเป็นศูนย์ประสานงานแห่งชาติ ซึ่งจะทำหน้าที่ประสานงานระหว่างประเทศไทยกับองค์การห้ามอาวุธเคมี หรือระหว่างประเทศไทยกับรัฐภาคีอื่น

จะเห็นได้ว่า การดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีส่งผลกระทบทางด้านกฎหมายต่อประเทศไทย เพราะเมื่อดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาฯ ต้องพิจารณากฎหมายทั้งหมดที่มีอยู่ เมื่อพิจารณาแล้วปรากฏว่ากฎหมายไทยในส่วนที่เกี่ยวข้องและสามารถรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาฯ ได้ในบางส่วน ได้แก่ พระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530, พระราชบัญญัติวัดถุอันตราช พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติโรงงาน พ.ศ. 2535, พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกำหนดพิกัดอัตราศุลกากร พ.ศ. 2530 ภาคที่ 4 ประเภทที่ 10, พระราชบัญญัติการเดินอากาศ พ.ศ.

2497, พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522, พระราชบัญญัติคุ้มครองความลับในราชการ พ.ศ. 2483, พระราชบัญญัติควบคุมการส่งออกป็นอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2495 และพระราชกฤษฎีกาควบคุมการส่งออกป็นอกราชอาณาจักรซึ่งอาวุธยุทธภัณฑ์ และสิ่งที่ใช้ในการสงคราม พ.ศ. 2535 โดยต้องมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อลงโทษทางอาญากับผู้ที่ทำละเมิด มีการกำหนดให้ผู้สนับสนุน และผู้ใช้จะต้องรับผิดชอบเท่ากับตัวการ รวมถึงการขยายขอบเขตในการบังคับใช้กฎหมายให้ครอบคลุมถึงการกระทำที่ต้องห้ามตามอนุสัญญาของบุคคลธรรมดาที่มีสัญชาติของรัฐบาลที่ซึ่งกระทำนอกอาณาเขตของรัฐบาลอีกด้วย และในที่สุดได้มี พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 118 ตอนที่ 106 ก ลงวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544

นอกจากนี้ ประเทศไทยได้ดำเนินการและมีการออกกฎหมายใหม่ในการให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่องค์กรห้ามอาวุธเคมี ซึ่งรัฐภาคีจะต้องให้เอกสิทธิ์และความคุ้มกันแก่คณะผู้ตรวจตามที่ระบุไว้ในอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี และอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ซึ่งกฎหมายฉบับดังกล่าวคือ พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานขององค์กรห้ามอาวุธเคมี พ.ศ. 2545 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 95 ก ลงวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2545 นอกจากผลกระทบทางด้านกฎหมายแล้วยังมีผลกระทบทางการปฏิบัติของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยประเทศไทยได้มีการจัดตั้ง “ศูนย์ปฏิบัติการแห่งชาติว่าด้วยอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมี” สังกัดกรมโรงงานอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับชาติที่ทำหน้าที่ประสานงานกับองค์กรห้ามอาวุธเคมีและรัฐภาคีอื่น โดยจะต้องกำหนดแผนงาน และติดตามผลการดำเนินการให้เป็นไปตามพันธกรณี หรือข้อตกลงระหว่างประเทศ และเป็นหน่วยงานกลางในการประสานกับหน่วยงานราชการและเอกชนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการให้สัตยาบัน รวมทั้งเป็นศูนย์กลางในการจัดเตรียมคู่มือ เอกสารวิชาการเกี่ยวกับข้อตกลงหรือพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติเป็นหน่วยงานที่ควบคุมการผลิต นำเข้า-ส่งออก สารเคมีพิษเคมีและสารเคมีที่เกี่ยวข้องดังที่ระบุไว้ในอนุสัญญา

ส่วนผลกระทบด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านความมั่นคง, ด้านอุตสาหกรรม และด้านการต่างประเทศ เนื่องจากประเทศไทยไม่มีอาวุธเคมีอยู่ในความครอบครองและเชื่อว่าประเทศเพื่อนบ้านก็ไม่มีอาวุธเคมีเช่นกัน เห็นว่าอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีจะไม่เกิดประโยชน์ในด้านความมั่นคงของชาติคนมากเท่ากับประเทศมหาอำนาจ ผลกระทบส่วนใหญ่น่าจะเป็นทางด้านอุตสาหกรรม ซึ่งจะนำไปสู่ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจอย่างสูงหากมีโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมภายในประเทศ และไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาฯ เนื่องอนุสัญญาฯ ได้กำหนดข้อจำกัดทางการค้าสารเคมีเฉพาะรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคี และประเทศไทยในฐานะประเทศกำลังพัฒนาจะได้รับประโยชน์จากประเทศที่พัฒนาแล้วใน

เรื่องข้อมูล วิชาการที่ทันสมัย และเครื่องมือที่ใช้ในการผลิตสารเคมีต่างๆ หรือในอุตสาหกรรมเคมีอื่นๆ นอกจากนี้การเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีเป็นการแสดงให้เห็นว่าประเทศไทยเป็นประเทศที่ใฝ่สันติ มีความรับผิดชอบตามภาระหน้าที่ในการสนับสนุนและให้ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติด้วยดี ทำให้ได้รับเกียรติภูมิและการยอมรับจากนานาอารยประเทศ สามารถร่วมแสดงบทบาทที่ชัดเจนกับองค์การห้ามอาวุธเคมีในเวทีการประชุมระหว่างประเทศในการลด การควบคุม และการไม่แพร่ขยายอาวุธเคมี และยังมีสิทธิเป็นสมาชิกขององค์การห้ามอาวุธเคมีซึ่งจะมีสิทธิในการเข้าร่วมพิจารณากำหนดแนวทางปฏิบัติตามข้อผูกพันของอนุสัญญา ซึ่งหากการดำเนินการใดจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์และความมั่นคงของตัวก็สามารถคัดค้านได้

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยการห้ามพัฒนา ผลิต สะสม และใช้อาวุธเคมี และว่าด้วยการทำลายอาวุธเหล่านี้ ค.ศ. 1993

1. ปัญหาความไม่ชัดเจนของนิยามต่างๆ เช่น “สารควบคุมการจลาจล” (Riot Control Agents) “ยาฆ่าวัชพืช” (Herbicides) หรือ “การบังคับใช้กฎหมาย” (law enforcement) เป็นต้น ซึ่งจะนำมาสู่ปัญหาในการตีความและการนำอนุสัญญาฯ มาใช้ ดังนั้นจึงควรหาแนวทางในการกำหนดขอบเขต หรือการให้ความหมายที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ปัญหาเรื่องกลไกการตรวจตามอนุสัญญาฯ อาจมีการแทรกแซงทางการเมืองโดยประเทศมหาอำนาจ ซึ่งอ้างว่าเป็นการตรวจสอบตามพันธกรณีของอนุสัญญาฯ ที่ไม่มีมูลความจริงว่ามีรัฐภาคีที่ถูกกล่าวหาว่ามีอาวุธเคมีอยู่ในความครอบครอง เป็นต้น ดังนั้นจึงน่าที่จะมีการคานอำนาจของบรรดาประเทศมหาอำนาจต่างๆ โดยกำหนดให้คณะผู้บริหารขององค์การมาจากกลุ่มประเทศที่หลากหลายทั้งประเทศกลุ่มด้อยพัฒนา หรือกำลังพัฒนา เป็นต้น
3. ปัญหาเรื่องการทำลายอาวุธเคมี เพราะตั้งแต่อนุสัญญามีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบันนี้กลไกการทำลายอาวุธเคมีตามอนุสัญญาไม่ประสบความสำเร็จตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาฯ มีการทำลายอาวุธเคมีเสร็จประมาณร้อยละ 10 ของปริมาณอาวุธเคมีทั้งหมดที่ต้องทำลาย ซึ่งปัญหาและอุปสรรคทั้งหลายมาจากการขาดแคลนเงินทุนในการทำลาย ดังนั้นจึงต้องขอความร่วมมือจากประเทศให้บริจาคเงินแก่ประเทศที่มีภาระในการทำลายอาวุธเคมี แต่ประสบปัญหาทางด้านการเงิน

4. เนื่องจากการดำเนินการตามอนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีขึ้นอยู่กับท่าทีและนโยบายทางการเมืองของรัฐภาคีทั้งหลาย ซึ่งคาบเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตน ดังนั้น อาจประสบปัญหาความไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ดังเช่น แอลงการณักรุงเฮก ฉบับที่ 2 ค.ศ. 1988 ซึ่งมีขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 แต่ไม่มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้เพราะภาคีสมาชิกไม่ให้ความสำคัญกับหลักการในแอลงการณักรุงเฮกดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาในการบริหารจัดการองค์การห้ามอาวุธเคมี (OPCW) ซึ่งผู้อำนวยการคนแรกคือนาย José Mauricio Bustani จากประเทศบราซิล ถูกปลดออกจากตำแหน่ง ซึ่งเป็นผลมาจากการชักนำของประเทศสหรัฐอเมริกา ในที่สุดการปฏิบัติงานต่างๆ ก็จะอยู่ภายใต้การชี้นำของประเทศมหาอำนาจ

5. ปัญหาความล้มเหลวเรื่องความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อสนเทศทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางเคมี ระหว่างกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้วกับกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เพราะขาดความมั่นใจสัญญาในความร่วมมือทางด้านพัฒนาการทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วกับประเทศกำลังพัฒนาในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เนื่องจากส่วนใหญ่ประเทศที่พัฒนาแล้วจะหวงแหนข้อมูลวิชาการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของตนทำให้กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาที่เข้าร่วมในอนุสัญญาเพราะต้องการผลประโยชน์เรื่องดังกล่าวนี้ต้องสูญเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้รับ ดังนั้นจึงควรกำหนดกรอบและแนวทางในการพัฒนาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

6. ปัญหาเรื่องการคุ้มครองข้อสนเทศที่เป็นความลับ (confidential information) ในปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เป็นไปอย่างไม่มีขอบเขต ข้อมูลหรือข้อสนเทศที่ควรจะต้องเก็บเป็นความลับอาจถูกเปิดเผยได้โดยง่าย ดังนั้นจึงควรเพิ่มความเข้มงวดในการคุ้มครองข้อสนเทศซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เพราะรัฐภาคีไม่มีความเชื่อมั่นในระบบความมั่นคงที่ประเทศตนจะได้รับหลังจากการเข้าเป็นภาคีของอนุสัญญา

7. ปัญหาเรื่องการกำหนดรายชื่อสารเคมีพิษ (Toxic chemicals) และสารที่อาจใช้ผลิตสารเคมีพิษ (precursors) ปัจจุบันมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ในวิทยาการสมัยใหม่อาจมีการคิดค้นอาวุธเคมีที่มีอนุภาพร้ายแรงกว่าที่เคยมีและระบุไว้ก็ได้ ดังนั้นจึงควรหาทางรับมือกับเรื่องที่เกิดขึ้น

8. สิทธิในการร้องขอและได้รับความช่วยเหลือตามอนุสัญญาฯ จำกัดเฉพาะรัฐภาคีเท่านั้น เพราะสนธิสัญญาสามารถลงนามหรือให้สัตยาบันได้เฉพาะรัฐ ส่วนรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคี และ sub-state actors ซึ่งเป็นเหยื่อจากสงครามเคมีก็จะไม่ได้รับความคุ้มครอง ดังนั้นน่าจะพิจารณาถึงส่วนเหล่านี้ด้วย

9. อนุสัญญาห้ามอาวุธเคมีไม่นำมาใช้กับสงครามที่เกี่ยวข้องกับรัฐที่ไม่ได้เป็นภาคี หรือความขัดแย้งระหว่างรัฐนอกภาคีกับกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่รัฐของรัฐนอกภาคี ดังนั้นหากมีปัญหาขัดแย้งในลักษณะเหตุการณ์ทำนองนี้ขึ้นมาก็คงไม่สามารถแก้ไขได้ เช่นบทเรียนที่ได้รับจากกรณีประเทศอิรัก หรือกลุ่มอัลกออิดะห์ เป็นต้นดังนั้นจะต้องหามาตรการที่จะสามารถรับมือกับกลุ่มบุคคลเหล่านี้

5.2.2 ข้อเสนอแนะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย

จากการที่ได้ศึกษามาพบว่ากฎหมายไทยส่วนใหญ่สามารถรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาได้แล้ว แต่ยังมีประเด็นในส่วนที่เกี่ยวกับการควบคุมการนำเข้า การผลิต หรือครอบครองยุทธภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติควบคุมยุทธภัณฑ์ พ.ศ. 2530 ที่ยังไม่ครอบคลุมถึงการควบคุมปัจเจกชน หรือบุคคลในทุกกลุ่มเพราะตามกฎหมายฉบับนี้มีข้อยกเว้นที่ไม่ใช่บังคับกับยุทธภัณฑ์ของหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศซึ่งได้แก่ ยุทธภัณฑ์ของราชการทหารหรือตำรวจ, ยุทธภัณฑ์ของส่วนราชการ องค์การของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือสถานศึกษาไทย เป็นต้น ดังนั้นการที่มีข้อยกเว้นเช่นนี้อาจก่อให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติได้ เช่น อาจมีเจ้าหน้าที่ของรัฐบางคนอาศัยข้อยกเว้นตามกฎหมายนี้ในการกระทำความผิดได้ ดังนั้นจึงควรบัญญัติกฎหมายให้ครอบคลุมถึงหน่วยงานทางราชการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศด้วย

นอกจากนี้ แม้ว่ากฎหมายส่วนใหญ่จะครอบคลุมและรองรับพันธกรณีตามอนุสัญญาแล้ว แต่มีสิ่งที่จะต้องตระหนักถึงและเป็นประเด็นที่น่าสนใจซึ่งจะเกิดขึ้นในทางปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการตามพันธกรณีด้านใดก็ตาม เช่น หากมีการเข้ามาตรวจสอบอาวุธเคมีในประเทศไทย หรือมีการละเมิดต่อกฎหมายที่กำหนดไว้ บุคลากร หรือเจ้าหน้าที่ของประเทศไทยมีความพร้อมมากน้อยแค่ไหนในการดำเนินงานและรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้น ปัญหาจำนวนทรัพยากรบุคคลที่จะต้องปฏิบัติงานมีจำนวนเพียงพอหรือไม่ ปัญหางบประมาณที่ต้องใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ มีอย่างพอเพียงหรือไม่ รวมทั้งปัญหาการละเมิดสิทธิของ เอกชน หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของประเทศ เป็นต้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้นับว่าเป็นประเด็นสำคัญและมีความท้าทายต่อประเทศไทยในการปฏิบัติตามพันธกรณีอย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต